

ИЗВЕШТАЈ

за работата на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија
(ноември 1976 — октомври 1978)

Тринаесетото редовно годишно собрание на Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија го одржуваме во годината која се карактеризира со многу значајни општествено-политички настани, како што беа собраниските избори за делегации и делегати во собранијата на општествено-политичките заедници и во собранијата на самоуправните интересни заедници. Исто така, се совпаѓа и со прославувањето на повеќе историски настани од поблиската и подалечната историја на македонскиот народ и народностите, како: 35-годишнината од формирањето на ЦК СКМ и одржувањето на првата негова седница во Тетово, 75-години од Илинденското востание, 100 години од Кресненското востание и др. Посебно треба да се одбележи фактот дека ова Годишно собрание го одржуваме во годината на конгресите на СКЈ и СКМ и на другите општествено-политички организации. Резолуциите на XI конгрес на СКЈ и VII конгрес на СКМ даваат конкретни насоки за натамошниот развој на социјалистичките самоуправни односи и

воедно претставуваат обврска за сите организирани социјалистички сили кон една поголема општествено-политичка активност во сите сфери на општествениот живот.

Значајните општествено-политички и историски настани што се одржаа во оваа година уште повеќе ја збогатија активноста на членовите и на друштвата на Сојузот на друштвата на историчарите, земајќи мошне активно учество во сите манифестации од ваква и друга природа.

За оживотворувањето на ставовите и заклучоците од поодделни општествено-политички фактори историчарите од СР Македонија постигнаа значајни резултати во унапредувањето на научно-истражувачката работа, во наставата по историја и во културата во најширока смисла на зборот. Тоа е постигнато со секојдневното ангажирање на членовите на Сојузот на друштвата на историчарите, во активноста на нивната работа во училиштата од прв и втор степен, во Институтот за национална историја, на Катедрата по историја на Филозофскиот факултет, во Заводот за заштита на

спомениците на културата, во библиотеките и во музеите. Посебен акцент во нашата активност е ставен врз младите генерации, кои, низ запознавањето со нашето минато, се оспособуваат да ги откриваат законитостите на општествените движења и да ги уочуваат движечките мотиви на социјалистичката изградба.

По овој повод треба да се истакне дека ангажирањето на историчарите на широк општествено-политички план даде придонес и во натамошното унапредување на социјалистичкото самоупраување во нашава повеќенационална заедница, во изградбата на системот на социјалистичката демократија, во правец кон јакнењето на улогата на работничката класа, во зацврстувањето на братството и единството на народите и народностите, во негувањето на револуционерните традиции и во афирмирањето на политиката на неврзување и за рамноправни меѓународни односи и соработка во што посебно другарот Тито и нашава заедница имаат челно место.

Од друга страна, меѓународните односи бележат видлива ескалација кон влошување и покрај големите напори што ги прават неврзаните земји за подобрување на меѓународната положба, за нови економски односи и сл. Од друга страна и ескалацијата на негирањето на македонската нација и на посвојувањето на нејзиното културно и историско минато сè повеќе е евидентно.

Другарки и другари,

Изминаа, речиси, две години од последното наше Годишно собрание што го одржавме во Тетово во ноември 1976 година. Изми-

натото време од две години, гледано низ призмата на историчарите, е мошне кратко, меѓутоа, тоа време е доволно за донесување на една оценка за активноста што како Сојуз на друштвата на историчарите и како друштва на историчари, поодделно, за пројавените слабости и недостатоци во нашата работа, а и да се произнесеме, за идните наши активности. Искажанивие неколку компоненти се основни стожери, што го оправдуваат одржувањето на 13-тото Годишно собрание на нашиов Сојуз. А, и отворено речено, ние имаме за сè по нешто да се произнесеме, потврдувајќи дека нашата општа активност беше во рамките на дејствувањето на организираниите социјалистички сили и во духот на нашиот Статут, донесен на минатогодишното собрание. Сојузот на друштвата на историчарите како доброволна, општествена и стручна организација на наставниците и професорите по историја и на научните работници од областа на историската наука, настојуваше, колку што тоа беше можно, тој да биде координатор и организатор на активностите на друштвата, максимално настојувајќи да ги извршуваме задачите на Сојузот, поставени во неговиот Статут.

Не сметаме за потребно да го изнесуваме формалниот број на состаноци одржани на Претседателството и на Конференцијата, како и на комисиите формирани при Сојузот, бидејќи при одржувањето на состаноците не се држевме за некој определен шематизам. Тековните прашања и прифатените програми за работа во двете извештајни години ни беа

основни компоненти што нè мотивираа во нашите активности. По овој повод треба да истакнеме дека работата на Сојузот во извештајниов период се одвиваше според прифатените програми за работа. Тие програми ги содржеа во себе како тековните, така и подолгорочните задачи на Сојузот и на друштвата. Покрај овие, беа изработувани и актуелни програми за работа на нашиов Сојуз и сите друштва активно се вклучуваа во нив. Ова беше карактеристично за јубилеите во текот на извештајниов период, а посебно така да го истакнеме ангажирањето во програмите по повод Титовите и наши јубилеи во минатата година. Програмираното следење на наставата по историја и стручното усовршување и унапредувањето на методско-педагошката работа на членството беа често пати предмет во дискусии на состаноците на Претседателството на Сојузот. Извршувајќи ги поставките на нашиот Сојуз, ние формиравме и посебна комисија за овие прашања, за чија работа ќе кажеме нешто понатаму. На комплексот на соработката со сродни организации и здруженија, со општествено-политички организации, соработка со други друштва во Републиката, соработка со редакцијата на нашето списание „Историја“, како и многу други активности на овој план, беа, исто така, предмет на состаноците на Претседателството. Од овој комплекс посебно ќе го издвоиме формирањето на Издавачкиот совет на списанието „Историја“, изработката на Правилник за неговата работа, како и многу други прашања во врска со натамошното

излегување на списанието и сл. Претседателството на Сојузот доста внимание му посвети на овој проблем и во таа смисла донесе соодветни одлуки кои во наредниот период треба да се извршат. Согледувајќи ги тешкотиите за натамошното излегување на списанието „Историја“, конкретно од административно дистрибутерска природа, Претседателството и Конференцијата на Сојузов се согласија врз изградена основа и договорни односи списанието „Историја“ да биде приклучено кон издавачката куќа „Просветно дело“, притоа водејќи сметка без и најмалку да не се изгубат прерогативите што врз него ги има Сојузов. Во оваа смисла беа водени разговори, меѓутоа, поради смената на директорот на оваа куќа тоа не беше сторено. Ние сме уверени дека ова прашање Издавачкиот совет на списанието и идните раководства на нашиот Сојуз ќе ја реализираат оваа одредена политика по прашањето за натамошното излегување на списанието.

Ние сметаме дека мошне позитивен чекор направивме во врска со натамошното излегување на списанието. Претседателството одлучи во списанието да се објавуваат статии и други прилози на јазиците на народностите во СР Македонија, со што ќе се задоволи и една потреба на еден дел од членството на нашиов Сојуз. И оваа одлука идната Редакција на списанието треба да ја реализира.

При формирањето на поодделни комисии при Сојузот при друштвата почувствувавме извесни недостатоци во прифатениот Статут на нашето минатогодишно со-

брание во Тетово. На некои други недостатоци во нашиов Статут ни обрнаа внимание и одговорни фактори при Социјалистичкиот сојуз на работниот народ на Македонија, чии колективен член е Сојузов, и затоа Претседателството и Конференцијата на Сојузот се зафатија со изработка на Предлог за нов Статут. Во оваа смисла ние формиравме една комисија на чело со проф. Владо Картов, која изработи Предлог-Статут. Истиот беше доставен до сите друштва во Републикава, по кого тие се изжаа, потоа Претседателството и Конференцијата го прифатија, и ние на ова Годишно собрание го предлагаме за конечно прифаќање.

Организирањето и сите други подготовки на два Карвани млади историчари, беа, исто така, предмет на дневните редови на состаноците на Претседателството. Од овој опсег и многу други прашања беа содржина на работата на раководните органи на Сојузов. Доста прашања имаа тековен карактер околу подготовките и присуството на конгреси, организирање на симпозиуми, делегирање на наши членови во соодветни организации и многу друго.

По овој повод треба да истакнеме дека нашиов Сојуз го сочинуваат повеќе од 20 друштва со релативно добар број на членови — историчари, околу 800, од илјада и повеќе што ги има во нашата Република.

ОД РАБОТАТА НА КОМИСИИТЕ НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА

Непосредно по конституирањето на Претседателството на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија, при крајот на

1976 година, беше формирана Комисија за наставно-научна работа. Таа броеше 5 члена со претседател проф. Цветан Беличански. Во текот на извештајниот период Комисијата одржа четири состаноци на кои изврши конституирање, донесе своја програма за работа и набележа најнепосредни и конкретни задачи што требаше да ги решава. Во програмата беа набележани и посочени најнепосредни и најважни проблеми од областа на наставата по историја, што беа истакнати на последното Годишно собрание на Сојузот, одржано во Тетово, во ноември 1976 година.

Меѓу другото од страна на Комисијата беше разгледана информацијата за состојбата со учебниците и помагалата по историја за основно и насочено образование. Во врска со ова прашање членовите на Комисијата беа опширно информирани од Уредникот по историја на издавачката куќа „Просветно дело“. По опширната дискусија по ова значајно прашање од наставата по историја Комисијата донесе свои заклучоци и оцени дека на полето на учебничарската дејност во последниве години се постигнати значајни резултати; се издадени учебници по историја од македонски автори за основно и насочено образование по новата програма, освен за осмо одделение и за четврти клас гимназија, што наскоро ќе излезат од печат. Исто така има учебник по историја за стручните училишта за I и II клас. Што се однесува за историските читанки, нив ги има за сите одделенија (заедно или одделно од учебникот) и за средно образование. Направени се значајни напори за

преведуваче на учебниците по историја на јазиците на народностите (албански и турски јазик), дури и за гимназиите. Во дискусијата беше ставена забелешка на издавачката куќа „Просветно дело“ дека преводите на учебниците по историја на албански и турски јазик од јазична и стручна гледна точка треба да бидат поиздржани. Покрај ова, се констатира дека нема доволно историски помагала преведени на јазиците на народностите. Во овој контекст треба да се одбележи дека учебниците по марксизам и самоуправување се преведени на јазиците на народностите. Комисијата предложи да се забрза започнатиот процес на издавање на разновидни историски помагала (историски карти, албуми, сликовници, атласи, популарна историска литература и друго), посебно на тема од НОБ и Народната револуција. Покренатата иницијатива од порано за формирање на посебна комисија при работната организација „Просветно дело“, која ќе се занимава со политиката на издавање на помагала по историја, повторно да се актуализира.

Со ваквите ставови и барања беше запознат уредникот по историја на „Просветно дело“. Исто така, за реализација на една успешна политика и за подобрување на издавачката дејност на учебници по историја и помагала и писмено беше известена издавачката куќа „Просветно дело“. Во писмото беа изнесени проблемите и барањата од наша страна и беше понудена соработка за остварување на задачите за подобрување на наставата по историја на

сите степени на образованието. Беше побарано од „Просветно дело“ понавремено да ги издава учебниците по историја.

За подобрување на наставата по историја и за помош во стручното усовршување за наставниците и професорите по историја во овој период Комисијата и Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија се јавија како координатори и како соработници во организирањето на симпозиум по историја.

Беше одржан, на сојузно ниво, симпозиум за настава по историја во септември 1978 година во Бања Лука. На овој симпозиум зедао учество и наши историчари. Исто така, во септември 1978 година во нашата Република беше организиран семинар за настава по историја за професорите од средното образование во Скопје. Предавачи на семинарот беа професори од Филозофскиот факултет, научни соработници од Институтот за национална историја — Скопје и општествено пол. работници. Еден член на Комисијата е и член на Комисијата за наставни прашања при Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија, кој ја следи наставата по историја на ниво на целата наша заедница, каде се изнесуваат искуствата од наставата по историја и заеднички се решаваат општите и заедничките проблеми од наставата по историја.

Од работата на Издавачкиот совет на списанието „Историја“

Издавачкиот совет на списанието „историја“ го конституиравме во јуни 1977 година. Тој е соста-

вен од 13 претставници, односно членови и тоа: од Филозофскиот факултет, од Редакцијата на сп. „Историја“, од Институтот за национална историја, од ССРНИ, од ССМ и од други институции и општествено-политички организации.

Во извештајниов период Издавачкиот совет одржа три состаноци и на овие состаноци доминираа главно следниве прашања: разгледување и усвојување на Предлог-правилник за организација и работа на Редакцијата на сп. „Историја“, Предлог-правилник за регулирање на прашањето за издавање, сместување и дистрибуирање на сп. „Историја“, организирање и свикнување на советување посветено на списанието предлози за издавање на списанието на јазиците на народностите (албански и турски) и прашања од организационен и друг карактер.

Некои од поставените прашања Издавачкиот совет успеа до крај да ги реализира како на пример: да го усвои дефинитивниот текст на Правилникот за организација и работа на Редакцијата на сп. „Историја“, а некои прашања, и покрај своето големо ангажирање и залагање, не успеа да ги реализира. Така, на пример, сè уште не е дефинитивно решен проблемот за издавање, сместување и дистрибуирање на сп. „Историја“. Исто така, Издавачкиот совет посвети големо внимание на зголемувањето на бројот на претплатниците, на проблемот на зголемувањето на неговите соработници, особено соработници на наставници практичари кои со свои прилози би го хранеле списанието со теми — статии од наставната

практика и слично. За овие и други проблеми, сврзани со сп. „Историја“, Издавачкиот совет на својот последен состанок од март 1978 година, донесе и заклучок за одржување на едно советување по тој проблем. На состанокот беше фиксиран терминот и местото за одржувањето на советувањето. За таквото советување се предвидуваше да му претходи една опстојна подготовка (изготвување на целосен извештај за сите проблеми сврзани со сп. „Историја“) и беа посочени околу 20 институции и поединци кои би зеле учество на таквото советување. Но, како што е познато, до тоа советување не дојде од објективни и субјективни причини.

Треба да се констатира дека овие се први чекори на Издавачкиот совет на списанието и да се надеваме дека во иднина таа активност уште повеќе ќе се развија и збогатува.

Комисија за меѓународна соработка со национални организации и друштва во странство

Комисијата за меѓународна соработка со национални организации и друштва на историчарите од странство беше конституирана на 5. II 1977 година. За претседател на Комисијата беше избран д-р Ристо Поплазаров, виш научен соработник на ИНИ, а за членови, д-р Ристо Меловски, м-р Решат Неџипи, Никола Едровски и Павлина Попандонова.

Треба да констатираме дека оваа Комисија во текот на извештајниот период покажа видна активност, благодарейќи посебно на нејзиниот претседател, кој беше

и во постојан контакт со Претседателството на Сојузов. Комисијата презеде повеќе организациони мерки за обезбедување и проширување на нејзината дејност. Во текот на извештајниов период Комисијата изработи Програма за нејзината двегодишна работа и Програма за научна соработка. И двете програми беа разгледани и усвоени од членовите на Комисијата и од Конференцијата на Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија. На еден свој состанок, одржан на 23. III 1978 година, Комисијата предложи членови — историчари од Македонија за членови на редакции на списанија и на меѓународни комисии. Тие беа прифатени на еден од состаноците на Конференцијата на нашиов Сојуз и од Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија. За информација на ова годишно собрание ние ќе ги споменеме сите членови на овие комисии и сл. Во Југословенско-Советската комисија за претседател акад. Михаило Апостолски, а за секретар д-р Растислав Терзиоски. За член во Југословенскиот комитет за историски науки е предложен и прифатен проф. Љубен Лапе, во Југословенската комисија за економска историја проф. д-р Данчо Зографски, во Комисијата за соработка со историчарите на ЧСР д-р Ристо Поплазаров, во Комисијата за соработка со историчарите на Австрија д-р Миле Тодоровски, во Комисијата за соработка на ДДР д-р Христо Меловски, за член на сп. Југословенски историјски часопис Ристо Поплазаров, за член на Редакцијата на Акта хисторико-экономика Југославије проф. д-р Данчо Зографски,

во Постојаната комисија за настава по историја во училиштата Наум Димовски, во Сојузната комисија за настава на факултетите Решат Неџипи, во комисии за соработка со историчарите од: Бугарија д-р Орде Иваноски, Франција д-р Глигор Тодоровски, Унгарија м-р Ристо Илјовски, Романија м-р Стојан Киселиновски, Полска д-р Петар Стојанов, Шпанија д-р Алекасандар Матковски, Италија д-р Владо Ивановски, а за Надзорниот одбор на Сојузот на друштвата на Југославија — Кире Силјановски.

Врз основа на овој предлог на Комисијата, односно на Сојузот, делегиравме историчари од СР Македонија во сите комисии и редакции кои работат во рамките на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија. Во рамките на оваа активност претседателот на оваа Комисија учествуваше и во работата на Југословенскиот комитет за историски науки и пренесе повеќе предлози и мислења на нашиот Сојуз за поинтензивна меѓународна научна соработка. Ваквата активност на оваа Комисија влијаеше да се почувствува подобрување во некои наши состојби во Сојузот. Така на пример, на Конгресот на југословенските историчари, одржан во Нови Сад во октомври 1977 година, учествуваа повеќе историчари од СР Македонија, а неколку од нив беа членови на претседателствата на неговите секции; Зголемен е и бројот на прилозите и статиите и другите материјали од историчарите на СР Македонија во Југословенскиот историски часопис, за разлика од порано кога се чувствувааше недостиг на трудо-

ви од историчарите од Македонија.

Една од доста активните комисији на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија е Југословенско-чехословачката комисија, во која од октомври 1977 година и нашиов Сојуз делегира свој претставник и тоа д-р Ристо Поплазаров. Оваа Комисија беше иницијатор Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија да се прифати за организирање и изведување на симпозиумот „Минхенската спогодба и Југословенско-чехословачките народи“, кој се одржа во Скопје, од 5 до 9 октомври 1978 година.

Оваа Комисија, според свои претходни заклучоци, презеде и други активности за интензивирање на соработката со македонски и други историчари во странство. Таа соработка се остварува, со некои повеќе со некои помалку.

Организациони прашања

Согледувајќи извесна неактивност на некои друштва на Сојузот во Републикава, Претседателството, на еден свој состанок, одлучи членови на Претседателството да посетат поодделни друштва во Републикава и другарски да им укажат на недостатоците и да ги поттикнат во нивната работа. Така, поодделни членови на Претседателството ги посетија: друштвата на историчарите во: Куманово, Крива Паланка, Гостивар, Дебар, Ресен, Охрид, Струга, Делчево, Кочани, Св. Николе, Радовиш и други. Членовите на Претседателството поднесоа свои извештаи и го информираа Претседателството за состојбата во тие друштва. Ние сметаме дека оваа

иницијатива што ја презеде Претседателството позитивно ќе се одрази во натамошната работа на некои друштва како и во организирањето на нови друштва во Републикава, залагајќи се во сите општински центри да се формираат друштва на историчари, бидејќи такви услови и можности постојат. Ние сметаме дека оваа иницијатива и идното раководство на Сојузот треба да ја подржи и да изнајде други форми за помош и соработка со друштвата во Републикава.

Вработување на невработени историчари

На еден од состаноците на Претседателството на Сојузот како и на Конференцијата беше третирано мошне значајното прашање — вработување на невработените историчари. На состанокот беше констатирано дека извесен број студенти — завршени историчари, не се вработени. Анализирајќи ја оваа појава на Претседателството беше изнесено дека во училиштата од втор степен предметите: Марксизам, Социологија и Латински ги предаваат наставници кои по струка не се историчари. Претседателството констатира дека со вработување на наставници по овие предмети — неисторичари, се стеснува просторот за вработување на дипломираните историчари. Во оваа смисла се обротивме до Републичкиот завод за унапредување на школството на Социјалистичка Република Македонија, барајќи соодветно толкување на позитивните законски прописи. Членот на Претседателството на нашиов Сојуз, Наум Димовски, кој истовремено е вработен во Репуб-

личкиот завод за унапредување на школството, Претседателството посебно го задолжи да го извиди ова прашање и да нè информира. Истиот на еден состанок на Претседателството реферираше по ова прашање, пренесувајќи го официјалното толкување и мислење на Републичкиот завод од што Претседателството доби претстава за тежината и сложеноста на овој проблем.

Третирајќи го горниов проблем, сметаме дека и во иднина ова прашање треба да биде често пати предмет во сите тела на Сојузот и во координација со сите заинтересирани фактори постапно да се решава. Ние мораме да покажеме повеќе грижа и внимание кон ова прашање, а воведување на точна евиденција за сите вработени и невработени историчари е услов за сите натамошни активности на овој план.

Во оваа смисла беше упатено барање до новоформируваниот Факултет за туризам во Охрид. Покрај предвидените предмети на овој факултет, баравме и предметот Историја да биде прифатен како редовен предмет во наставниот план и и програма на овој Факултет. Меѓутоа, за жал, Факултетот за туризам во Охрид не нè почести ни со одговор.

Најсериозно третирајќи го прашањето за вработување на завршените студенти-историчари нè натера да се обратиме и со едно барање до Друштвото на архивистите на СР Македонија, настојувајќи во архивите на СР Македонија да се вработуваат предимно историчари.

На конкатите на нашето Друштво со Друштвото на архив-

ските работници на Македонија ќе се осврнеме со неколку зборови. Имено, тие се, така да се рече, во почетна фаза бидејќи нашите друштва во досегашната практика дејствуваа самостојно. Оттаму, произлегува дека во иднина треба да се прават што поконкретни напори за продлабочување на соработката со Друштвото на архивските работници на Македонија.

Во СР Македонија денес дејствуваат покрај Архивот на Македонија уште девет други историски архиви, што во целост ја покриваат територијата на Републиката. Резултатите на овие установи од посебен општествен интерес, главно се познати на полето на заштитата на архивската граѓа. Колкав е бројот на преземените и заштитените фондови како и тоа колку е значајна нивната содржина најдобро може да се види од водичите, чие дефинитивно издавање се наоѓа во завршна фаза.

Во овие установи вкупно се вработени 187 лица. Од нив 61 работник или 32,62% е со факултетска подготовка. Од овој број високообразовни кадри, 29 лица се со завршен Филозофски факултет — група историја, што изнесува 47,54% од вкупниот број вакви кадри. Овие податоци укажуваат дека неспорно има простор за натамошно ангажирање на историчарите во архивските установи, во кои, од разбирливи причини и со оглед на дијапазонот на дејноста се ангажирани и други високостручни профили. Впрочем, кадровската структура во архивските установи во СР Македонија, најдобро ја илустрираат податоците од следниот преглед:

АРХИВИ	ВКУПНО		КАДРОВИ					
			со факултетско образование					
	број	%	со др. групи		со истор. гр.		други	
број			%	број	%	број	%	
ВКУПНО	187	100,00	61	32,16	29	15,51	32	17,11
Архив на Македонија	60	32,09	18	9,63	7	3,74	11	5,88
Скопје	38	20,32	13	6,95	5	2,67	8	4,28
Битола	19	10,16	4	2,14	4	2,14	—	—
Штип	13	6,95	4	2,14	1	0,53	3	1,60
Куманово	10	5,35	4	2,14	4	2,14	—	—
Охрид	10	5,35	3	1,60	2	1,07	1	0,53
Прилеп	10	5,35	2	1,07	1	0,53	1	0,53
Струмица	10	5,35	2	1,07	1	0,53	1	0,53
Титов Велес	9	4,81	4	2,14	3	1,60	1	0,53
Тетово	8	4,28	3	1,60	1	0,53	2	1,07

Соработка на Сојузот со други друштва и општествено-политички организации

Имајќи ја предвид потребата од соработка со други друштва и општествено-политички организации, Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија настојуваше во текот на извештајниот период, воспоставените добри односи и соработка со сродни друштва и други организации од порано да ја засили. Оваа соработка беше видлива со Институтот за национална историја, со Катедрата по историја на Филозофскиот факултет со Републичкиот завод за унапредување на школството во СР Македонија, со Архивот на Македонија и со дру-

ги општествено-политички организации. Наши другари-членови на Сојузот се активни членови на повеќе самоуправни органи, кои редовно, по еден утврден механизам, по двегодишно делегирање се менуваат. Сојузот беше активно вклучен во организацијата и во изведувањето на сите јубилеи во Републикава во текот на извештајниот период: Титовите и наши јубилеи во минатата година, 75-годишнината од Илинденското востание, 100-годишнината од Кресненското востание и многу други. Посебно сакаме да ја истакнеме мошне блиската и плодната соработка со Друштвото на историчарите на Црна Гора, чии претставници се редовни и активни учесници на сите наши манифестации од научен и друг карактер, што во текот на извештајниот период

се одржуваа во нашава Република. Меѓутоа, предвидената посета на наши членови на Друштвото на историчарите на Црна Гора не ја остваривме, предимно поради објективни тешкотии. Единствено, во духот на таа соработка, а на барање на Друштвото на историчарите на Црна Гора еден наш член, д-р Ристо Поплазаров, беше испратен на еден нивен симпозиум за историчарите на Црна Гора да одржи две предавања на тема: „Поважни ослободителни борби на македонскиот народ во периодот 1850—1878 година“ и „Македонија и одредбите на Санстефанскиот и Берлинскиот договор“. Предавањата беа одржани на 5 јуни оваа година во Бечики, на што другарите од Црна Гора ни искажаа посебна благодарност.

По овој повод треба да истакнеме дека во текот на оваа есен предвидуваме една возвратна посета на Друштвото на историчарите на Црна Гора. Сепак, треба да напомене дека сме во постојан контакт и соработка со колегите од Црна Гора, која соработка веќе даде мошне позитивни резултати.

По овој повод треба да истакнеме дека од страна на нашиов Сојуз беше истакната желба за соработка и со други друштва во СФРЈ. Така, при една посета на една републичка делегација од културно-општествени работници во Нови Сад, во чиј состав се наоѓаше и претседателот на нашиов Сојуз, беше истакната потребата и беа предложени конкретни зафати врз кои треба да се одвива соработката со Друштвото на историчарите на САП Војводина. Истите прашања беа предмет на

разговорот што го имавме и во Загреб со членови на Друштвото на историчарите на СР Хрватска, кога при организирањето на „Денови на македонската култура“ во Загреб, 1977 година, зеде учество и претседателот на нашиов Сојуз. По овој повод треба да истакнеме дека сè уште од овие настојувања нема конкретни резултати, но, сепак, веруваме дека обострано искажани желби во иднина ќе дадат резултати. Соработката, исто така, и со Сојузот на друштвата на историчарите на СФРЈ, како и со другите покраински друштва е добра, но сметаме дека таа треба да биде уште подобра. Во оваа смисла идните раководни структури на нашиов Сојуз треба да сторат нешто повеќе.

Свечени собири и други манифестации

Влучувајќи се во општонародната прослава на сите народи и народности на СФРЈ по повод Титовите и наши јубилеи Претседателството на Сојузот организира свечен собир на историчарите од СР Македонија. Собирот се одржа во свечената сала на Институтот за македонски јазик во Скопје, на 18 мај 1977 година. На свечениот собир претседателот на Македонската академија на науките и уметностите, акад. Михаило Апостолки, говореше на тема: „Тито, — стратег на нашата Револуција“, Собирот беше масовно посетен од историчарите на Македонија, при што од името на сите историчари на СР Македонија на Претседателот Тито му беше испратена телеграма. По говорот на друга-

рот Апостолски беше изведена кратка уметничка програма, а потоа, членовите на Сојузот на друштвата посетија некои знаменитости во Скопје.

Во организација на Сојузот, а по повод 100-годишнината од раѓањето на Никола Карев и 25-годишнината од формирањето на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија, во Крушево, на 13 ноември 1977 година, беше одржан свечен собир на историчарите на СР Македонија. Треба да истакнеме дека на собирот беа присутни наши членови од цела Македонија, претставници на општествено-политички организации од Крушево, членови на историските секции при училиштата, како и гости од одделни научни институции од Скопје. Собирот беше поздравен и од претседателот на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија, проф. Али Хадри, а беа присутни и претставници на Друштвото на историчарите на Косово д-р Кахит Абдула и д-р Масар Кодра.

Реферат за животот и дејноста на Никола Карев поднесе д-р Славко Димевски, виш научен соработник во Институтот за политичко-правни и социолошки истражувања. Во рефератот беа изнесени резултатите од најновите истражувања за животот и за времето во кое живеел Никола Карев, како идеолог и претседател на Крушевската Република, за демократската платформа на Републиката за Крушевскиот манифест и др.

По прочитаниот реферат учениците од гимназијата „Наум Наумовски-Борче“, од Крушево, изве-

доа рецитал на револуционерна поезија. По овој повод го користиме моментот да им искажеме топла благодарност на Друштвото на историчарите од Крушево, посебно на Викторија Пети како и на работниот колектив при Гимназијата во Крушево.

Покрај овој дел од работата на собирот за присутните беше организирана посета на културно-историските споменици во Крушево. Беа посетени спомениците на Никола Карев, на Питу Гули, потоа монументалниот споменик на Националноослободителната борба и на Илинденското востание „Илинден“, споменикот на Веле Марков, Партизанските гробишта, каде е погребан народниот херој Ванчу Матак и синот на Питу Гули — Стерјо Гули. Беше посетена и уметничката галерија на Никола Мартиновски. Треба да се истакне организираноста на овој свечен собир, каде Друштвото на историчарите од Крушево имаше посебна обврска што целосно ја изврши. Така, при посетата на културно-историските споменици во Крушево, Друштвото имаше определено свои членови кои изнесуваа и кратки излагања за соодветните споменици. Во рамките на овој собир беше изведена и кратката посета на местоста и на споменикот на Мечкин Камен, при што им беше оддадена почит на паднатите херои од времето на Илинденската епопеја, со што заврши и оваа мошне успешна манифестација.

По овој повод треба да истакнеме дека кога се определивме да го одбележиме јубилејот на Друштвото како и 100-годишнината од

раѓањето на Никола Карев, ние сметавме дека оваа манифестација треба да стане традиционална. Таа би се одржувала секоја година, а би било можно истата да добие и подруга содржина со што уште повеќе би се осмислила, внесувајќи и организациони и стручни елементи во нејзината содржина. На тој начин, членовите на нашиов Сојуз еднаш годишно би се сретнувале, разменувајќи при тоа мисли по прашања од интерес за натамошниот развој на нашиов Сојуз. Ние само сакавме да го истакнеме овој проблем и потреба, на што новите раководни структури на нашиов Сојуз, до колку овој вид на манифестација го сметаат за позитивен, да го продолжат.

Организирањето на Карван млади историчари

И во овој двегодишен период ние продолживме со оваа убава традиција Карван на млади историчари што нашите претходници ја воведоа. Обмислувајќи околу оваа манифестација, како таа да добие уште поголемо значење и воспитно-политички ефект кај поголем број ученици, Претседателството одлучи на денот на поаѓањето на карванот да покануваме што поголем број ученици за свечен ои масово испраќање на истиот. Разбирливо требаше да се обмислува и за местото на тргнувањето на Карванот за да може да се оствари саканата цел. Несомнено, се покажа дека желбата Карванот на младите историчари да добие што поголемо значење сред училишната младина се ост-

вари. Така оваа манифестација доби траен карактер и признание, како единствена манифестација од ваков вид. Кога сме на ова, ќе спомнеме дека организирањето на оваа манифестација бараше максимално залагање на Претседателството, почнувајќи од сите претходни подготовки, изготвување на програма за маршрутата на Карванот, каде треба при посета на најзначајни места од историјата на југословенските народи и народности, со посета и на стопански објекти што претставуваат значајни центри и средишта на социјалистичката изградба во нашава татковина да дојде до израз како идејно-воспитниот така и образовниот момент на Карванот. По прифаќањето на маршрутата за Карванот навремено беа формирани соодветни институции низ Југославија кои требаше да ги пречекуваат младите историчари, да им укажуваат помош и да обезбедуваат квалификувани водичи и сè друго што беше нужно за изведување на оваа манифестација.

Карванот на младите историчари во 1977 година свечено беше испратен од манастирот „Прохор Пчински“. Претходно беше договорено со општествено-политичките организации во Куманово за пречекот и организацијата околу поаѓањето на Карванот, за што и по овој повод им искажуваме топла благодарност. Нашата желба за што помасовно и посвечено испраќање на младите историчари беше наполно реализирано. Голем број дојдени автобуси беа полни со ученици, кои од сите краишта на Македонија дојдоа кај манас-

тирот „Прохор Пчински“. Навистина, тоа беше мошне свечен и радосен ден за сите што дојдоа во манастирот. Тоа беше една можност повеќе учениците да чујат непосредно, изворно за големиот настан одржан во овој манастир — одржувањето на Првото заседание на АСНОМ, кога се удрија темелите на македонската држава во заедница со другите југословенски народи. Првоборецот од Куманово, Дане Цеков, мошне впечатливо го долови тој настан пред присутните. По разгледувањето на музејот посветен на АСНОМ и по изведувањето на културно-уметничката приредба, младите историчари во три автобуси го продолжија патот низ Југославија, успешно изведувајќи ја претходната замисла. Раководството на овој Карван, на чело со Коце Коцевски, од Тетово, успешно ја изведе планираната екскурзија за што ние, како нему, така и на другите членови кои го придружуваа, им должиме голема благодарност. Не помала благодарност им должиме и на друштвата на историчарите од Скопје, од Прилеп, од Штип, од Кавадарци, од Титов Велес и од други друштва кои организирано, со голем број ученици, дојдоа при испраќањето на младите историчари низ Југославија.

Не помалку беше успешен Карванот на младите историчари изведен во оваа година. И тој се одвиваше по врвиците на НОВ и Револуцијата. Во чест на 35-годишнината од избирањето на првиот Централен комитет на КПМ, Претседателството, по сите прегодни организациони подготовки, одреди овојгодишниот Карван на мла-

дите историчари да тргне од Тетово, задолжувајќи го Тетовското друштво на историчарите да биде домаќин при пречекот на учениците и на учесниците во манифестацијата млади историчари. Таа обврска Друштвото на историчарите од Тетово ја исполни на општо наше задоволство. Сметаме за потребно да ја истакнеме мошне активната улога што ја имаше Коце Коцевски. Мошниот организираниот пречек, топлиот прием кај општествено-политичките организации, организираната посета на културно-историските споменици во Тетово остави трајни впечатоци кај сите присутни. Трите автобуси со учесници на Карванот млади историчари, со формираното раководство на манифестацијата на чело со Васил Јотевски, од Скопје, исто така, успешно ја изведе овојгодишната планирана екскурзија. И по овој повод на сите наши членови, кои учествуваа во изведувањето на овој Карван млади историчари, им искажуваме топла благодарност.

Кога сме на ова прашање ќе истакнеме дека во основа оваа манифестација, во организација на Сојузот на друштвата на историчарите на Македонија, ја исполнува својата замисла и задача. Меѓутоа, сепак, останува потребата и натаму да се обмислува за нејзината физиономија, за потребата на посета и на историски места во СР Македонија и за учество во неа на други млади историчари од другите социјалистички републики, или таа да прерасне во југословенска манифестација на млади историчари.

Научни собири, и други слични манифестации

а) Собири во 1977 година

Бројно е учеството на наши членови што во текот на извештајниов период се одржаа во земјава или во странство, при што членовите на Сојузот-историчари — вработени во поодделни институции и професионално се обврзани за учество на истите. Посебно треба да го истакнеме учеството на симпозиуми и на конгреси, од вработените во Институтот за национална историја — Скопје, на Катедрата по историја на Филозофскиот факултет — Скопје, како на други институции и организации во Републиката. Во оваа смисла, по бројот на одржаните научни собири и други слични манифестации, посебно е карактеристичен овој двегодишен период. Наши членови зедоа учество на научниот собир „Тито и Револуцијата“, одржан во Кумровец, од 14 до 16 декември 1977 година; на научниот собир „Тито за Косово — Косово за Тито“, одржан во Приштина, декември 1977 година; на научниот собир „Дурмиторска партизанска Република“, одржан на 24 и 26 август 1977 година; на научниот собир „Ослободување на југоисточна Србија“, одржан во Лесковац, од 16 до 17 декември 1977 година, на Конгресот на фолклористите, одржан во Словенија од 3 до 7 октомври 1977 година; во Нови Сад, од 4 до 7 октомври 1977 година, беше одржан VII конгрес на историчарите на Југославија. Треба да се одбележи дека одржувањето на VII конгрес на историчарите на Југо-

славија се совпадна со големите јубилеи на другарот Тито. За одбележување е присуството на историчарите од СР Македонија како делегати, гости, или со реферати. На Конгресот од СР Македонија беа присутни 71 историчар од кои 10-мина со реферати. Треба да напоменеме дека бројот на наши членови со реферати на овој Конгрес не може да не задоволи, бидејќи конгресите на историчарите на Југославија се мошне добра прилика за афирмирање и презентирање на што повеќе прилози од историјата на македонскиот народ и народностите што живеат во СР Македонија. Во таа смисла нашиов Сојуз во соработка со соодветни работни организации, кои професионално работат на изучувањето на нашето минато, во иднина треба нешто повеќе да стори.

Имајќи го предвид фактот дека мината година беше јубилејна, голем број наши членови беа ангажирани во работните колективи во одржување на предавања, а други зедоа учество со прилози на научни собири и симпозиуми одржани во СР Македонија. Такви беа: научниот собир „Битола и Битолско во НОВ 1941—1942“, одржан во Битола 1977 година; во Битола беше одбележана и 100-годишнината од раѓањето на Никола Карев, на Подкозјачките литературни средби, одржани во Куманово, на 8 октомври 1977 година; на научниот собир во странство „Војната и културата 1939—1945“, одржан во Варшава, од 6 до 8 септември 1977 година; на меѓународниот симпозиум за „Балканскиот фолклор“, одржан во Охрид од 7 до 8 јули 1977 година.

Покрај самостојното организирање на собири и други манифестации, нашиот Сојуз беше и координатор на научни собири. Така, во рамките на прославата од 100-годишнината на Никола Карев и манифестацијата „Десет дена на Крушевска Република“ на 5 и 6 август 1977 година, во Крушево, се одржа научна средба на тема: „Никола Карев и неговото време“. Овој собир се одржа во времето кога сите народи и народности на Југославија ги прославуваа големите Титови и наши јубилеи — 40-годишнината од неговото доаѓање на чело на КПЈ и неговиот 85 роден ден, така што средбата го носеше белегот на овој јубилеј. На собирот зедоа учество голем број наши членови со реферати и дискусија. Не беше помало учеството и на научниот собир на тема: „Школството просветата и културата во Македонија во времето на преродбата“, кој во организација на Македонската академија на науките и уметностите се одржа во Титов Велес и Штип, од 22 до 24 декември 1977 година.

Треба да напомниме дека во времето на одржувањето на собирот во Титов Велес очекувавме поголемо присуство и активност на Друштвото на историчарите од Титов Велес, што изостана, за разлика од присуството и активноста на членовите на Друштвото на историчарите од Штип.

б) Собири во 1978 година

Продолжувајќи ја убавата традиција, во организација на Советот „Десет дена на Крушевската Република“, наши членови зедоа

активно учество и во организирањето и во изведувањето на научниот дел на средбата, која се одржа од 3 до 5 август 1978 година. Беше одржан научен собир на тема: „Местото на Илинденското востание и Крушевската Република во борбата на македонскиот народ за национално и социјално ослободување“. Овој симпозиум беше под Високото покровителство на Претседателот на Републиката Јосип Броз Тито, а по повод 75-годишнината од Илинденското востание и прогласувањето на Крушевската Република.

Посебно беше видливо учеството на наши членови на Сојузот на симпозиумот: „Сто години од Кресненското востание во Македонија во 1877 —1878“, организиран од Македонската академија на науките и уметностите, кој се одржа во Берово од 7 до 4 октомври оваа година.

По иницијатива на Југословенско-чехословачката комисија за историја, Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија се прифати да биде организатор и домаќин на симпозиумот на тема: „Минхенскиот договор и југословенско-чехословачките народи“. Во подготовката на симпозиумот беа координатори: Институтот за национална историја, Катедрата за историја при Филозофскиот факултет и Југословенско-чехословачката комисија за историја. По извршените подготовки за симпозиумот, со сестрана морална и материјална поддршка на општествено-политичките фактори, симпозиумот се одржа во Скопје, од 5 до 9 октомври 1978 година. На него зедоа учество повеќе југословенски историчари, ка-

ко и петмина историчари од Чехословачка. И овој симпозиум даде значаен придонес во изучувањето на минатото на народите на Југославија и на Чехословачка, а од друга страна ни се овозможи да се воспостават посодржајни односи со чехословачките историчари. За учесниците на овој симпозиум беше организирана и мошне успешно изведена екскурзија низ Македонија, такашто на учесниците им се овозможи да се запознаат со дел од културно-историските споменици, како и со некои стопански објекти од социјалистичката изградба. По овој повод им искажуваме благодарност на раководителите и на самоуправните органи на работните организации што така топло нè преочеаа при изведбата на екскурзијата за учесниците на овој симпозиум, на ЗИК „Тиквеш“, на Народниот музеј во Прилеп и Охрид и на други. Исто така, им должиме благодарност и на Славка Фиданова, проф. на Филозофскиот факултет во Скопје и претседател на Одборот за организација на симпозиумот, на д-р Ристо Поплазаров, потпретседател на Одборот, на м-р Стојан Киселиновски, секретар на Одборот како и на другите членови на Одборот кои несебично се заложиле за успехот на овој симпозиум, во што нашиот Сојуз вложи максимални напори.

Од работата на друштвата на историчарите во Републикава

Пред да почнеме да ја изнесуваме работата на друштвата во Републикава, сакаме претходно да укажеме на еден момент. Во Ре-

публикава постојат 23 друштва. Активноста на сите друштва не е подеднаква. Постојат друштва кои се мошне активни, со ангажиран голем број на историчари и се носители на многу активности во училиштата од сите степени како и по градските центри, но постојат и друштва на историчари кои ционо незајакнати, или каде што активноста предимно ја вршат раководствата на друштвата, што значи нивната активност е форумска. За сето ова ние ќе мораме отворено да се произнесеме. Но, сепак, кога требаше да ги сведеме сметките на крајот од извештајниот период, ние добивме, речиси, од сите друштва во Републиката детални и прилично големи двегодишни извештаи. Мораме и овој пат да изразиме голема благодарност за нивниот однос спрема Сојузот. Меѓутоа, токму од толку големиот број извештаи не сме во состојба и во овој двегодишен извештај на Сојузов да го пренесеме сè она што како активност е забележано по нашите друштва. Во таа смисла ве молиме за разбирање, а дискусијата која ќе се води по овој извештај, нека го дополни она што не сме го рекле, а треба да се рече, бидејќи нашата активност има несомнено големо општествено-политичко, образовно и воспитно значење, и во таа смисла бараме и настојуваме за соодветен третман и место на нашиот Сојуз во општеството. И сега ќе истакнеме дека сме цврсто решени да истраеме во остварувањето на задачите што ги поставува нашата самоуправна заедница пред наставата по историја и пред историската наука. Про-

учувањето на општествените структтури и општествените движења во минатото е посебна задача и членовите на нашиот Сојуз имаат значајно место во таа активност поодделно во наставата, а особено во нејзината улога во формирањето на нашата социјалистичка младина во смисла на марксистичкото образование.

Друштвото на историчарите во Скопје е едно од најголемите друштва во Републикава. На подрачјето каде што работи ова Друштво се вработени повеќе од 200 историчари, што не значи дека се и сите активни членови на Скопското друштво. Овој проблем за вклучување и активирање во рамките на Друштвото на сите историчари во Скопје и натаму ќе претставува една од основните задачи на истото.

Работата на ова Друштво во текот на извештајниот период се одвивала според изготвената програма. При Друштвото било формирано шест комисији, преку кои предимно се одвивала целокупната работа на истото. Меѓутоа, планираната активност преку приличниот број комисији не била така резултатна, така што останува прашањето за изнаоѓање на најдобри форми преку кои ќе се одвива работата на Друштвото. Најактивна при Скопското друштво се покажала Комисијата за одбележување на јубилеи и прослави, во што посебно се истакнувала со активност Софија Бончева, претседател на Комисијата, додека во организирањето на карваните на млади историчари со посебна активност во Скопското друштво се истакнувал Глигор Николовски.

Според извештајот на претседателот на Скопското друштво, Љубица Стаматовска. Присутен е напорот на Друштвото и посебно резултатен за воспоставување добра евиденција за бројот на вработените историчари на ова подрачје, со кои била воспоставена широка кореспонденција. Посебно е за истакнување активност на ова Друштво, поодделно организираноста во одбележувањето и во прославувањето на повеќе јубилејни настани од нашето поблиско и подалечно минато. Таа активност се одвивала низ различни форми: преку одржување на предавања на ученици, пред работни колективи во стопански организации, пред младински работни бригади, со учество со написи во печатот, на радиото и на телевизјата и во многу други активности, што се добива впечаток дека историчарите од ова подрачје биле носечка сила во училиштата при изведувањето и организирањето на јубилеите во извештајниот период. Како пример треба да се истакне дека е воспоставена мошне добра соработка со Социјалистичкиот сојуз на Скопје и со други општествено-политички фактори со кои е координирана целокупната работа на Друштвото. Таквата соработка дала мошне позитивни резултати и во финансирањето на ова друштво.

Не помала преокупација на членовите на Скопското друштво преставувала и наставно-воспитната дејност, за што постоела тесна соработка со Градскиот завод за унапредување на образованието, со Републичкиот завод, со Катедрата за историја на Фило-

зофскиот факултет и со други. Во соработката со Заводот за унапредување на образованието бил организиран семинар за наставниците од основните училишта. Во таа смисла Скопското друштво редовно испраќало свои членови на стручни среќавања, како во Стубичке Топлице во 1977 година така и на овогодешниот семинар, одржан во Бања Лука.

Околу 70 наставници и професори по историја го сочинуваат Друштвото на историчарите во Прилеп. Сите тие се вработени во основните и средните училишта како и во други институции во градот. Кон ова Друштво е приклучена и Секцијата на историчарите од Македонски Брод.

Двегодишната работа на ова Друштво се одвивала според програмата што во текот на извештајниот период била и дополнувана со тековни потреби, така што се добива впечаток дека ова Друштво е едно меѓу најактивните и најорганизираните друштва во Републикава. Ова го изнесовме не заради обична куртоазија, што Прилеското друштво е домаќин на ова наше Собрание, туку навистина поради успешна активност во текот на извештајниот период. Залагањето на поголем дел на членството од ова Друштво е видливо. На состаноците на Друштвото биле разгледувани прашања од организационен, стручен, методско-педагошки и од идејно-политички карактер во наставата по историја. Треба да се констатира дека ова Друштво имало мошне тесна соработка со голем број општествено-политички органи на градот, со Гарнизонот на ЈНА, со Друштвото за наука и уметност,

со Институтот за национална историја во Скопје, со Тетовското друштво на историчари и со други друштва. Оваа соработка била една од основните претпоставки за успешна работа. Меѓутоа, таква соработка не е воспоставена и со блиските историски друштва на историчари, како во Битола, Титов Велес и други што сметаме дека обострано би било корисно.

Бројни се активностите на Друштвото на историчарите во Прилеп во текот на извештајниот период. Учество во пишување на учебници, учество на конгреси, симпозиуми, во Карванот на млади историчари, со голем број ученици и наставници, организирано собирање на сеќавања од учесници во НОВ, потоа учество во натпревари на ученици каде што теми биле минатото на нашиот народ, ангажирање на предавачи во политичкиот актив на Прилеп, одржување на реферати по повод на јубилеите што во извештајниот период беа и една можност за нашето активирање и афирмирање; учество на симпозиумот „Прилеп и Прилепско во НОВ и Народната револуција“, а забележителна е и соработката, што е карактеристично за прилепското Друштво на историчари, со Друштвото по мајчин јазик, со географичарите и со педагозите, која соработка, за жал, не постои на републичко ниво.

Во активността на ова Друштво не била запоставена ни работата на стручен план. Проблеми од наставната практика, преку организирање на поодделни семинари биле постојано присутни. Несомнено така широкиот замав на ова Друштво, вклученоста на поголем дел

од историчарите во работата на Друштвото и добрата соработка со општествено-политичките организации е гаранција дека и пројавените слабости во иднина успешно ќе се решаваат.

Мошне голема активност Друштвото на историчарите на Штип покажало во одбележувањето на големите јубилеи во извештајниов период. Штипското Друштво активно било вклучено во сите училишни натпревари на учениците кои биле организирани по повод на јубилеите. Мошне забележителна била активността на Друштвото во врска со карваните на младите историчари, кога и голем број ученици од Штип беа испраќани. Не била помала активността на Друштвото и во одбележувањето на 35-годишнината од создавањето на КП, на 75-годишнината од Илинденското востание и други. Посебно треба да ја одбележиме активността на Друштвото во обезбедувањето на присуство и активни членови на сите одржани симпозиуми, конгреси на историчарите. Така, на Конгресот на историчарите на Југославија, одржан во Нови Сад, штипското Друштво испрати петмина членови, на соборот во Крушево, исто така, а Друштвото беше домаќин на симпозиумот „Школството, просветата и културата во Македонија во времето на преродбата“. И по повод прославата на Кресненското востание, членови на ова Друштво одржале посебни предавања посветени на востанието. Не била помала активността на Друштвото и во организирањето на квиз натпревари меѓу учениците и во организирањето на изложби посветени на јубилеите. За одбележу-

вање е една форма за работа применета во Штип, а таа е формирање на поодделни активности во училиштата од I и II степен. Ваквата форма за работа се покажала доста успешна и ние како таква ја препорачуваме и на другите поголеми друштва.

Друштвото на историчарите на Тетово постои од 1971 година. Во него членуваат 50 членови, како и 10 почесни. Во програмата за работа на ова Друштво во извештајниов период се опфатени прашања од наставно-образовен карактер, идејно-политичко и марксистичко образование на членството, проблеми од стручен како и од организационен карактер и др. Организационата способност ова Друштво ја покажа во 1976 година, кога беше одржано 12-тото Годишно собрание на нашиов Сојуз, при што Тетовското друштво беше домаќин, а посебно во оваа година кога тоа беше домаќин на пречекувањето и испраќањето на Карванот млади историчари, за што сакаме посебно да му искажеме благодарност.

Во соработката со Заводот за школство и со Самоуправната заедница за образование биле организирани семинари, советувања и евоцирани спомени од учесници во НОВ и Народната револуција, натпревари и други форми од воспитно-наставниот процес во наставата по историја.

Друштвото развивало особена дејност во опфаќањето на што поголем број на ученици во манифестацијата „Карван на млади историчари“. Забележителна активност има покажано во подготвувањето и организирањето на учениците за учество во општин-

ските и републичките натпревари по историја. Посебно треба да се истакне активноста на ова Друштво во врска со одржувањето на годишните, традиционалните и други манифестации и јубилеи, при што биле одржани свечени академии со активно учество на членовите на Друштвото.

Една посебна активност ова Друштво бележи во изведувањето на стручни екскурзии, организирани во оваа година. Една екскурзија била изведена низ Западна и Југозападна Македонија, каде што биле посетени историските споменици во овие краишта. Втора екскурзија била изведена во Северо-источна Македонија, каде бил посетен манастирот Прохор Пчински и други споменици од тој крај.

Забележителна е, исто така, активноста на ова Друштво на планот во посета на други друштва во Републикава. Таква практика постои со Друштвото на историчарите во Прилеп, што како активност топло ја препорачуваме и на другите друштва.

Една карактеристична слабост на ова Друштво е недоволната активност на организационен план на членовите — историчари од средните училишта во Тетово. Таа активност е чувствителна и останува како задача на Тетовското друштво да работи на активирање и на овој дел неактивни членови. И финансирањето на ова Друштво претставува проблем, што е карактеристична појава, речиси, за сите наши друштва.

И работата на Друштвото на историчарите на Битола се одвивала според однапред прифатена програма. На одржаните состано-

ци на Друштвото биле третирали материјали за состојбата на Друштвото, за унапредувањето на наставно-воспитниот процес во училиштата од I и II степен, подготовка на Карванот млади историчари и вклучување на ученици во натпревари по повод на јубилеите во извештајниов период. Финансиските проблеми на ова Друштво претставувале проблем и е една од причините што членовите на Друштвото кои не биле во состојба да земат учество на повеќе манифестации. Меѓутоа, и покрај таквите тешкотии, на сите манифестации од научен и друг карактер, Друштвото редовно било претставувано од свои претставници. Во Битола била забележителна соработката со Заводот за унапредување на предучилишното и основното образование. Оваа соработка се одвивала на полето на унапредувањето на наставно-воспитниот процес по предметот историја, преку одржување на семинари, училишни и меѓучилишни натпревари и др. Оваа соработка била видлива и со Педагошката академија во Битола, со Општинската конференција на Социјалистичката младина, со Општинскиот сојуз на боречките организации. Како резултат на таа соработка произлегло и организирањето на квиз натпревар за училиштата од II степен во минатата година на тема: „НОБ во Македонија 1941—1945“. Од резултатот на квизот произлегла подготвеноста на учениците по соодветната тема, пришто зеле учество сите училишта во општината Битола.

Активноста на Друштвото на историчарите на Титов Велес во извештајниов период била насо-

чена предимно во четири насоки. Едната од нив била организационата работа во што се настојувало да се привлечат во работата на Друштвото што повеќе историчари, археолози и други, од кои поголем дел биле вклучени во работата на Друштвото на поодделни комисији. Во тој однос е истакната и работата на Секцијата на млади историчари, кои имале непосредна помош од членовите на Друштвото. Претплата на списанието на Сојузот била задоволувачка. Била организирана и теренска настава и одржани предавања по познатите археолошки и културни локалитети во Општината. Биле организирани и масовни посети на ученици на спомен куќите на познати револуционери од нашето подалечно и поблиско минато, што како форма на работа треба да се поздрават и на таму да се негува. Ова Друштво покажало активност и во наставно-образовната област. И овде бележме добра соработка со општествено-политичките организации на Велес, од што произлезло организирање на квиз и други натпревари. Организирањето на тестовите како и натпреварите биле во организација на Друштвото. Треба да се спомне и натпреварот со тематика „Велес и Велешко во НОВ“ и натпревари од најновата историја и од историјата на југословенските народи. Треба да ја одбележаме и тенденцијата на ова Друштво за вклучување во активноста и на студенти — историчари. Меѓутоа треба да се истакне дека финансиската поткрепа од општествено-политичките организации била една од пречките за една поголема активност, што од

друга страна не ги оправдува нашите членови од велешкото Друштво за непокажаната активност при одржувањето на симпозиумот „Школството, просветата и културата во Македонија во времето на преродбата“, одржан во нивниот град да не земат учество барем со најобично присуство.

Друштвото на историчарите на Крушево по бројот на членството не е големо. Тој број изнесува 12 членови, меѓутоа, на примерот на Крушевското друштво на историчарите се покажува дека бројот на членовите не е примарен. Тековните задачи биле содржина на повеќе од дваесетина состаноци на Друштвото. Оваа активност била во тесна соработка со општествено-политичките организации во градот. Работејќи во историското Крушево другарите од ова Друштво само по себе се определиле за поголема активност, посебно во одбележувањето на значајните настани и јубилеи што изминаа во претходниов извештаен период. Активното учество во нив и во организирањето на поодделни конкурси како: „Тито и Револуцијата“, „Тито — генерален секретар на КПЈ ја подготвуваше партијата за судбоносните настани (1937—1941)“, учество во натпревари, во Карванот млади историчари, на симпозиумот: „Никола Карев време и дело“, „75-годишнината од Илинденското востание“, одржување на предавања пред работни колективи и друго биле дел од активноста на членовите на Друштвото од Крушево.

Настојувањето на Друштвото на историчарите на Гевгелија да вклучи што поголем број истори-

чари во своите редови е мошне позитивен чекор. Така, во извештајниов период и историчарите од Општината Валандово се членови на заедничкото Друштво — Гевгелија, чиј број изнесува 26 членови. Работата на Друштвото се одвива според изработена програма. На состаноците, покрај другото, биле разгледувани поодделни учебници по историја, а била изработена и споменична карта на Гевгелиското подрачје. Мошне позитивно и настојувањето за прибирање, забележување, како и пишување на хроники и сеќавања од подалечното и поблиското минато на Гевгелија и Гевгелиско. И прашањето за што поголемо растурање на списанието „Историја“ меѓу учениците, било предмет на разгледување. Соработката со општествено-политичките организации била добра. И во одбележувањето на јубилеите во извештајниов период, членовите на ова Друштво покажале видна активност и преку различни форми се настојувало да се прикаже нашето историско минато. Учеството на симпозиумот „Гевгелија и Гевгелиско во НОВ 1941—1943 година“ било забележително, што ни дава за право да заклучиме дека на идниот симпозиум на оваа тема Друштвото ќе покаже поголема активност, истовремено посветувајќи поголемо внимание на организационото зацврстување на Друштвото.

Согледувајќи го недостатокот во својата активност, Друштвото на историчарите на Охрид, во извештајниов период обрнало посебно внимание во вклучување во своите редови на што поголем

број историчари. Така, бројот на членовите на ова Друштво изнесува 52. Меѓутоа, не значи дека и сите запишани членови се активни во работата на Друштвото. И натаму останува задача за ова Друштво, како и на другите друштва во Републикава, целосно вклучување во друштвата на сите историчари. На повеќето одржани состаноци на Друштвото биле третирани воглавно организациони и стручни прашања. Во извештајниот период треба да ја одбележиме и соработката со општествено-политичките организации, а посебно со Работничкиот универзитет во Охрид, преку чија трибина биле одржани повеќе предавања. Во оваа смисла бил организиран и квиз натпревар од областа на историјата во кој зеле учество голем број ученици. По повод големите јубилеи во извештајниов период чувствителна била активноста на членството. Недоволна била активноста во испраќањето на ученици — млади историчари во манифестацијата „Карван на млади историчари“. Во однос на работата на Друштвото на историчарите на Охрид чувствуваме за потреба да изнесеме дека од ова Друштво во иднина очекуваме поголема активност. Радувачкиот фактот дека Охридското друштво на своето Годишно собрание ги согледало своите слабости и пред новото раководство се поставува сериозна работа за активирање на истото.

Стручното усовршување на своето членство за да се унапреди нивната методско-педагошка дејност, развивање и негување на револуционерните традиции и социјалистичкиот патриотизам биле

дел на Друштвото на историчарите на Струга. Учеството во сите јубилеи во извештајниов период, исто така, била задоволителна. Целокупната активност на Друштвото била кординирана со општествено-политичките организации во Струга. Биле организирани натпревари на учениците посетени на темата: „НОВ и Народната револуција“, „Илинден“ и други. Меѓутоа, за активноста на ова Друштво Претседателството на Сојузот беше многу малку информирано за да можеме да бидеме информирани за текот на нивната работа. Радува фактот дека меѓу Струшкото и Охридското друштво на историчари постоела добра соработка, што во иднина треба уште повеќе да се развива.

Друштвото на историчарите на Ресен е организирано пред повеќе години. Тоа број 13 членови, меѓутоа, поради недоволен број часови поодделни негови членови стапиле на работа, која не е соодветна со нивните квалификации. И ова друштво на состаноците, како и општата активност на неговите членови се совпаѓала со општите наши јубилеи, разгледувани се организациони и стручни прашања. Соодветна тешкотија на ова Друштво претставувало немањето финансиски средства, од што произлегува потребата за поголема координација и соработка со општествено-политичките фактори во градот.

Извесен застој во активноста се почувствувала и во Друштвото на историчарите на Винаца, кое постои од 1972 година. Во неговата активност се вклучени 16

историчари. На состаноците на Друштвото се третирали прашања од стручно-педагошко издигнување на членството, реализирајќи ги своите задачи преку одржување на предавања, изнесување на реферати, посета на симпозиуми и слично. Сите јубилеи во извештајниов период Друштвото ги одбележало на задоволителен начин. Соработката на Друштвото со општествено-политичките организации била завидна. Треба да се направи забелешка на недоволната активност во претплатувањето на списанието „Историја“. Меѓутоа, треба да искажеме верба дека ова Друштво ќе ја засили својата активност, посветувајќи повеќе внимание врз организационото средување.

Меѓу друштвата кои не покажаа некоја особена активност во извештајниов период спаѓа и Друштвото на историчарите на Гостивар. Мораме да истакнеме дека ова Друштво брои околу 60 членови историчари, меѓутоа, поради само субјективни причини Друштвото не покажа активност. Радува фактот дека на своето Годишно собрание, одржано во текот на месецов, членовите на Друштвото ги согледале своите недостатоци и според тоа можеме да искажеме верба дека и ова Друштво ќе се нареди во редот на активните друштва.

Мошне радосен настан е што можеме на ова Годишно собрание да објавиме дека во јуни оваа година се формира Друштво на историчарите во Берово. Треба да истакнеме дека и досега во Берово постоеше извесна активност. Меѓутоа, таа беше повеќе на индивидуална основа. Да се надеваме

дека новоформираното Друштво во Берово ќе го заземе своето место што му припаѓа и на новото раководство како и на сите членови на ова Друштво да им пожелиме успешна работа.

Некои друштва не доставија годишни извештаи (Кавадарци, Радовиш, Струмица), а некаде и такви сè уште немаме формирани и покрај тоа што направивме обиди (Дебар, Кичево, Неготино).

Другарки и другари,

И покрај спомнатата активност на членовите на друштвата, во нашата работа се покажаа некои слабости на кои и овде сакаме да укажеме.

И во извештаите на друштвата е потцртана соработката на друштвата со општествено-политичките организации во општините, посебно со Социјалистичкиот сојуз. Меѓутоа, треба да се констатира дека таа соработка не е по сите друштва остварувана. Сметаме, до колку таа соработка се засили, некои проблеми од работата на друштвата ќе бидат елиминирани. Таков е проблемот со финансирањето на активноста на друштвата и на програмите за работа, што несомнено многу влијае во општата активност на друштвата. До колку некои раководства на друштвата бидат поупорни и поорганизирани веруваме дека и тој проблем ќе биде успешно решен.

Еден дел од нашите друштва се организационо зацврстени. Разбирливо, таквите друштва покаваат неспоредливо поголеми резултати, додека работата кај поодделни друштва се искажува преку

поодделни активисти на друштвата. Во овој контекст треба да се истакне и недоволната ангажираност на добар дел наши членови — историчари. Ова посебно се однесува на поголемите друштва и разбирливо треба да се постави прашањето на што се должи таа неактивност. Во најголема мера нашите друштва во Републикава не изнашле најпогодни форми за нивното вклучување и активирање на сето членство. Ние сметаме дека на сите историчари местото им е во нашиот Сојуз и нашата активност во иднина треба во таа насока уште повеќе да се засили. Доколку се остварат овие наши предвидувања и се постават организациони рамки, тогаш повеќе од сигурно е дека сите наши друштва во Републикава ќе се осамостојат и со тоа ќе се оживотвори една од основните претпоставки на нашиот статут дека Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија ќе биде координатор на работата на друштвата.

И на крајов, дозволете драги другарки и другари на сите членови на Претседателството, на членовите на Конференцијата, на раководствата на друштвата во Републикава и на сите членови поодделно, како и на раководителите и членовите на комисиите при Сојузот најтопло да им се заблагодарам за нивната работа во текот на извештајниот период.

ПРЕТСЕДАТЕЛ

на Сојузот на Друштвата
на историчарите на
СР Македонија

Глигор ТОДОРОВСКИ